

Ženski politički subjektivitet

Sve partije su na početku univerzalnog prava birati i biti biran za muškarce, a to se pravo u Evropi počelo postepeno primenjivati tek krajem 19. i početkom 20. veka, čak i pravnoformalno isključivale žene. **Prve su pravo glasa u Evropi dobile Finkinje (1906), jugoslavenske ene 1945, a među zadnjima žene superdemokraske zemlje Švajcarske tek 1971. Portugal je ženama dao puno pravo gasa tek 1976, a poslednji, Lihtenštajn tek 1984.** Ali prava žena, da učestvuju u partijskom životu i glasuju i prezentuju se kao kandidatkinje na izborima, nije pomerilo mušku prevladu u partijama.

Komunistička partija SSSR je prva na svetu izjednačila muškarce i žene pred zakonom ali ni u najnaprednijim komunističkim partijama nikada nije postignuta istinska jednakost u moći za oba pola. Žene, koje su se naprimer probile u izvršne organe Saveza komunista Jugoslavije, koji su donosil najvažnije društvene odluke na razini federacije i republika, mogle su se uvek nabrojiti na prste jedne ruke.

Paradoksi 21. veka su, da predsednici i muški članovi nekih partija postaju i predstavljaju se kao feministi (u Španiji Zapatero jučer, danas Trudeau u Kanadi), dok liderice nekih drugih partija promiču partiarhat (Marie Le Pen u Francuskoj), a da od svih evropskih zemalja baš u Švedskoj 2014 nastane i probije se u evropski parlament ženska partija, pod imenom Feministička inicijativa!

Žene u partijama svih vrsta i boja, osim u čisto ženskim partijama, su bile i ostale podređeni subjekat, od koga se najprije očekuje lojalnost partijskom lideru i programskim PRIORITETIMA, a prvi je u 99% slučajeva muško, dok druge odredjuju partijska izvršna rukovodstva, gde, za divno čudo, opet prevladavaju muškarci.

Partijski pluralizam u 90. na ovim prostorima, počeo je kao potpuni politički fiasko za žene. Sve su partije tada potisnule pitanje rodne ravnopravnosti na margine, a pokušaji zgranutih naprednih žena, koje su shvatile, šta se izza brda valja, i pokušavale sa čisto ženskim partijama, žalosno su propali kako u Srbiji tako i u Sloveniji. Slobodno izabrani višestranački posle prvih izbora u devedestim prošloga veka, spali su sa proseka, koji je bio blizu 20%, daleko iznad proseka tadašnje Evrope, ispod 7%. **Gdegod je učešće žena u parlamentima na Balkanu završilo ispod 5%, izbili su krvavi međjususedski sukobi ili/i unutrašnji oružani okršaji (Rumunjska, Hrvatska, BiH, Srbija, Albanija, Makedonija).**

Berlinski se zid svakako srušio na žene u bivšoj Jugoslaviji. Nevladine ženske organizacije, one, koje su saradjivale i borile se uzalud, da ne dodje do ratova, one koje su saradjivale preko linija fronta da bi pomagale ženama žrtvama rata i one, koje su prve uvidele, da se mora povećati stvarna politička moć žena, su bile prve, koje su počele raščičavati te ruševine i koje su tek nakon nekoliko godina uspele pronaći redke saveznice u tadašnjim liberalnim i socialdemokratskim partijama. Te su se partije počele, u početku samo na rečima, otvarati prema potrebama žena iz potpuno pragmatičnih razloga, jer je njihovo učlanjivanje u međunarone saveze srodnih partija uslovljavano i njihovim zauzimanjem za jednakost spolova i za pravo žena na stvarni politički subjektivitet.

Proces orodnjavanja partija na Balkanu krenuo je tako najprije u strankama levice, naročito nakon 1994, kada je nastala i CEE Network for Gender Issues, mreža, koja je povezala socialnodemokratske ženske forume i nevladine aktere u nekadašnjim socialističkim zemljama sa najnaprednijim SD partijama Skandinavije i pomogla jim, da se organizuju i osnaže. To je i ostale partije prisililo, da jih slede. Pravi zamah je rad na poboljšanju rodne ravnopravnosti u ovoj regiji ipak dobio tek osnivanjem Gender Task Force u Paktu o stabilnosti, koji je na zajedničkim strategijama počeo na razini novonastalih država objedinjavati žene iz svih područja političkog života.

U praksi se naime vrlo brzo pokazalo, da se održivi napredak na polju jednakosti spolova u političkom pluralizmu ne može ostvariti kao odluka i uspeh samo jedne partije, da čak nije dovoljno, da to bude odluka slično programski usmerene partijske koalicije. Održivi uspesi su postignuti samo tada i samo na način, da su javno angažirane žene po svakom pitanju, koje jim je bilo od bitnog značaja, pravile široke ciljne koalicije i oko njih gradile što je moguće širi, kroz-stranački i društveni konsensus. Tako sastavljane ciljne koalicije su se pokazale kao jedina delotvorna strategija u borbi za kvote, za rodne mehanizme, za suzbijanje nasilja nad ženama, vrlo redko su nastajale i uspele čak i u borbi za socialna i ekonomska i lična prava žena (**otkup stanova udovica u BiH, obrana porodijskog i ženskih penzijskih prava u Makedoniji, obrana prava na ustavnu slobodu radjana i javnih subvencioniranih vrtića u Sloveniji**). Aktivne žene u Srbiji su sa tri konferencije na Paliću (2000, 2006, 2014) najbolje pokazale, kako u najtežim političkim vremenima treba istaći zajedničke ženske zahjeteve, koji ne samo podižu nivo ženskih ljudskih prava, nego nivo demokratije i otvaraju put cele zemlje ka boljoj budućnosti, budućnosti u miru, nenasilju, socialnoj pravdi, jednakosti i slobodi za sve.

Najveća lekcija, koju smo naučile žene na Balkanu jeste, da svoj istinski politički subjektivitet unutar svojih partija možemo i moramo izgraditi i kroz istodobno stvaranje i razvijanje takvih koalicija.

IZBORI SU JEDINA ŠANSA ZA NOVE PRODORE NA POLJU RODNE RAVNOPRAVNOSTI, jer je to jedino vreme, kada se partije okreću biračkom telu. A mi smo, radeći zajedno, ipak stvorile biračko telo, koje počinje da uvidja političke razlike mednju partijama po pitanima rodne jednakosti. Niko obavešten o najosnovnijoj političkoj abecedi ne očekuje, da će biračice dve potpuno suprotne pariije glasati za drugu partiju, jer ta suprotna partija ima bolju žensku politiku i najbolje kandidatkinje, ali ako se radi o programski srodnim partijama, te biračice mogu odlučiti, koja od njih će ući u parlament.

IZBORI MOGU ALI NE MORAJU BITI ŠANSA ZA uspostavljanje ženskog subjektiviteta U PARTIJAMA I U DRUŠTVU – BEZ PRAVOVREMENE PRETHODNE PRIPREME, BEZ FOKUSIRANJA NA BIRAČICE, I STRATEGIJE „POBEDA ZA SVE“, unutar svake partije ponaosob i unutar velike ženske koalicije u celini, ONI TO NEĆE BITI.

Velike ženske nacionalne koalicije ne uklanjaju političke razlike medju ženama, ali je bitno, da nas te razlike ne spreče, da zajedno radimo na onim bitnim stvarima, oko kojih se slažemo, i korak po korak nateramo sve naše partije, da umesto da su nam najveća prepreka, postanu najbolje orudje u borbi za naše prave političke prioritete, za bolji, slobodniji život nas svih.

Sonja Lokar, Ljubljana, 30.3. 2016